

Sallai János¹

Kazai Barna vezérőrnagy, a katona és iskolateremtő

A Kossuth Lajos Katonai Főiskola parancsnoka
1967–1988

Major General Barna Kazai, Soldier
and Pioneering Leader

The Commander of KLKF from 1967 to 1988

Absztrakt

Az elmúlt időszakban a Kossuth Lajos Katonai Főiskola meghatározó szerepet játszott a magyar tisztképzésben. A főiskola első két évtizede összeforrott Kazai Barna vezérőrnagy főiskola-parancsnokéval, aki az alapítástól 1988-ig vezette a főiskolát. Kazai Barna élete és munkássága példaként szolgált a hallgatók és oktatók számára. Ez motivált, hogy életének jelentősebb állomásait és munkásságát felkutassam, és megjelenítsem. Kazai Barna Kossuth és Moszkvában Frunze Akadémiát végzett, raj-, szakasparancsnoki beosztástól hadosztály törzsfőnöki beosztásig szolgált a Magyar Néphadseregben, majd főiskola-parancsnoknak nevezték ki. Pályája során mindig tanult, és nagy szorgalommal végezte munkáját. Megjelenése, öltözete tekintélyparancsoló volt. Emlékét a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karán a Kazai terem² és Szentendrén emléktábla őrzi.

Kulcsszavak: tisztképzés, főiskola, Magyar Néphadsereg, Kazai Barna, oktatás, honvédtiszt

¹ Tanszékvezető egyetemi tanár, Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, e-mail: Sallai.Janos@uni-nke.hu

² NKE HHK Zrínyi Miklós Laktanya és Egyetemi Campus „A” épület 5. emelet 530. terem.

Abstract

In recent years, the Lajos Kossuth Military College (KLKF) has played a key role in the training of Hungarian commissioned officers. The first two decades of the KLKF were intertwined with those of Major General Barna Kazai, who was the commander of the college from its foundation until 1988. Barna Kazai's life and work served as an example for students and teachers. This motivated me to explore and present the major milestones of his life and work. Barna Kazai graduated from Lajos Kossuth Military College and M. V. Frunze Military Academy in Moscow, served in the Hungarian People's Army from squad leader, and platoon commander to division chief, and was later appointed college commander. Throughout his career, he kept learning, and performed his duties with great diligence. His appearance and attire were carrying authority. His memory is preserved in the Kazai Hall, at NKE HHK and on a memorial plaque in Szentendre.

Keywords: officer training, college, Hungarian People's Army, Barna Kazai, education, Hungarian army officer

1971-től 1988-ig a magyar közélet minden év augusztus 20-án megismerhette, láthatta Kazai Barna – 1973-ig – ezredest, majd vezérőrnagyot a Kossuth Lajos Katonai Főiskola (KLKF) parancsnokát, amikor a Kossuth téren a kamerák és a nézők összütésében levezenyelte a tisztavatást. Neve hosszú ideig összefonódott a parancsnoki tisztképzéssel. Az évtizedek során kiállása, alakias fellépése példát mutatott mind a hallgatók, mind a tisztikar körében. Személyes megjelenése a főiskola területén vagy fellépése a rendezvényeken mindig tekintélyt, tiszteletet parancsolt. Főiskolai hallgatóként távolról néztem fel rá, századparancsnok-helyettesként több alkalommal kerültem vele közvetlen kapcsolatba, aminek következtében tisztelem csak erősödött iránta. Részt vettem az előadásán, amikor beszélt az 1950-es, 1960-as évekről, közvetlensége az előadás minden pillanatában érezhető volt. Többször utaztam vele a HÉV-en, amikor a munkaidő után ő is budapesti lakóhelyére tartott, és találkoztam vele, amikor már nyugdíjas volt. A rövid, de tartalmas beszélgetések számomra mindig maradandó élményt nyújtottak. Mindig emlékezetes marad számomra az a beszélgetés, amikor 1984-ben mint a főiskolára visszatérő fiatal tisztet fogadott a tanszékvezetőm társaságában, majd azzal váltunk el, hogy adandó alkalommal a századnál meglátogat, mert érdekelt, hogyan tudtam beilleszkedni a határőr őrs után a főiskola életébe (akkor még nem tudtam, hogy Kazai táborno is határőrként kezdett). Egy hónappal később ezért igen meglepődtem, amikor a század bejáratánál feltűnt a főiskola-parancsnok, és az ügyeletestől egyenesen irántam érdeklődött, majd az irodámban a szokásos katonai formula után leült beszélgetni velem. Közvetlen kérdései meggyőztek, hogy nem formai kötelezettségek miatt látogatta meg a századot és engem, hanem komolyan érdekelt, hogy mi történik a századnál, és hogyan érzem magam, sikerült-e beilleszkednem.

A fentiek motiváltak abban, hogy pár évvel ezelőtt a Facebookon egy tisztelői oldalt hoztak létre Kazai táborno nevével fémjelezve. A volt kollégák, hallgatók reagálása, a követők által írt kommentek megerősítettek abban, hogy valamilyen formában – szobor vagy emléktábla – mindenképp meg kell örökíteni Kazai Barna vezérőrnagy személyét, a táborno és a KLKF legendás parancsnokát. Ebben nagyon

sok társra találtam, akiknek önzetlen felajánlása révén ma már a volt KLFK parancsnoki épület bejárati falán emléktábla őrzi Kazai tábornok emlékét. Így azok a volt kossuthos hallgatók, akik bajtársi, osztálytalálkozóra ellátogatnak az alma materbe Szentendrére, láthatják egykori parancsnokuk emléktábláját. Az emléktábla nem pótolja a katonai tiszteletadást, de mégis jelzi, hogy tiszteljük és nem feledjük egykori parancsnokunkat.

A fentiekén túl fontosnak tartom, hogy Kazai tábornok életútját is közétegyem mindazok számára, akik katonai pályafutásuk egy szakaszában találkoztak vagy együtt szolgáltak vele.

Kazai Barna 1929. december 12-én a Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei Mezőnagymihályon született. Két bátyja közül az egyik a második világháborúban katonaként meghalt, ezenkívül még két nővére volt. Szülőfaluja a mai Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzetben a Kácsi-patak mentén található, határa nyílt sík vidék. Az itt élők alapvetően a mezőgazdaságból éltek, így Kazai Barna szülei is paraszti életmódot folytattak, 1941-ig gazdasági cselédek voltak, majd egy 6 holdas törpebirtokon gazdálkodtak Mezőcsáton.

Első tanulmányai során öt elemít és négy polgárit, majd 1946. április 9-ei önkéntes bevonulása után a Néphadseregben három gimnáziumot végzett. Katonai pályafutása a Honvéd Határőrségnél Sátoraljaújhelyen kezdődött, ahonnan Pácindra egy határőr őrsre került. 1946–1947-ben először Miskolcon, majd Szerencsen kiképzésen vett részt, ahol tiszt és rajparancsnok lett.

Az akkori szakmai politikai közéletre jellemzően 1947-ben bekapcsolódott a politikai és kulturális életbe, és a Miskolc környéki falvakban végzett kulturális és agitációs munkát, majd a Magyar Kommunista Párt tagja lett. Az ismert történelmi események után 1957-ben belépett a Magyar Szocialista Munkáspártba.

1947 elhozta Kazai Barna számára a tisztté válás lehetőségét, amikor a Kossuth Akadémiára bejutott, amelyet 1949-ben³ elvégezve alhadnaggyá avatták. Az akkori körülményekre, a motivációjára három évtizeddel később így emlékezett vissza az akkor már tábornok, főiskola-parancsnok:

„1946-ban, alig tizenhétévesen korengedéllyel vonultam be. Hogy miért? Keveredett ebben a gyerekkortól kibontakozó vágyódás sok mindennel. Ma már talán közhelynek tűnik, ha arról beszélünk, hogy azokban az években minden kapu kitárult a munkás és a szegényparaszti gyerekek előtt, de akkor mi kábultunk az örömtől. Hiszen jóformán át sem léptem a nagykorúság küszöbét, és nekem, a szegényparaszt fiának feltették a kérdést: akarok-e a néphadsereg tisztje lenni? Most, utólag emlékezve keresgélhetem a szavakat, nem tudom elmondani, mit éreztem. Az akkor indulók közül bárkit, ha megkérdeznek, mond valamit, ami nagyjából megfelel az igazságnak, de a mai fülnek szürkén, talán kicsit frázisosan is csengenek a szavak, a jelzők. Más kor volt az, abban élni kellett annak, aki találóan jellemezni akarja [...]”⁴

³ „És eljött a várva várt nap, 1949. március 14-e, az avatás napja. Munkás- és paraszt-gyermekek tömegei először kaptak tiszti rendfokozatot hazánkban. Ekkor kezdte tiszti pályáját Oláh István vezérezredes, Pacsek József altábornagy, *Kazai Barna vezérőrnagy* (kiemelés SJ), Szabó József ezredes is. Tetőtől talpig gyönyörű új ruhában sorakoztunk fel az akadémia kertjében Kossuth mellszobra előtt. Az avatáson jelen voltak a párt és a kormány legfelsőbb vezetői. Itt voltak a szülők, a hozzátartozók. Felejthetetlen nap volt! Boldogságunk nem ismert határt. Tiszti esküt tettünk a dolgozó nép hatalmának megvédésére és azt a többség egy életen át becsülettel megtartotta.” KOLLÁR 1984: 92.

⁴ ÚJVÁRI 1977: 11.

A végzést követően Szekszárdon kapott első tiszti beosztást és lövész, páncéltörő szakasparancsnok lett, amely pozíciót csak rövid ideig töltötte be. Innen a szakmai pályafutása már a katonai képzés, majd a tisztképzés területén folytatódott. 1949-ben néhány hónapra visszakerült a Kossuth Akadémiára, ahol alosztálya parancsnoki tanfolyamán lett szakasparancsnok. Innen a pécsi Dózsa Lövész Tiszti Iskolára került, ahol az akkori megnevezésnek megfelelően növendéki szakasparancsnoki beosztásba került, amelyet 1951. október 1-jéig látott el.

1951 Kazai Barna családi életében is fordulópontot jelentett, ekkor nősült meg.

A Dózsa lövész tiszti iskola után 1952-ben ismét előbbre lépett a pályán, és a HM Katonai Tanintézetek Csoportfőnökségére került törzsszótályvezetőnek.

1952–1953 ismét az iskolapadban találta Kazai Barnát, aki ekkor a Honvéd Akadémia egyéves Magasabb Parancsnoki Tanfolyamát végezte el, és azt követően a Hadművelési Csoportfőnökség hadművelési osztályán, hadtest-irányítótiszti beosztásban szolgálhatott. Munkáját az előljárók meglegedettségére végezte, aminek legfőbb bizonyítéka, hogy 1956-ban elkezdhetette a Frunze Akadémia előkészítő tanfolyamát, amely után a következő állomás a Frunze Akadémia (Moszkva, Szovjetunió) volt. Az akadémián 1956 augusztusától 1956. október 28-ig tanult. Az ezt követő időszakot⁵ a pontosság és a hitelesség miatt Kazai Barna 1962-ben írt önéletrajzából idézve mutatom be. Ezek szerint:

„1956. okt. 28-án Szovjet katonai repülőgépen hazahoztak bennünket. Október. 28-án 29-én a Debrecenben lévő szovjet repülő ho.-nál voltunk, mivel ott szállt le a gép és onnan azonnal nem tudtunk tovább utazni Bp-re. Október 30-án magyar katonai rep.gépen és a budaörsi reptérre érkeztünk. A rep.térről az OLP-ra vittek bennünket. Október 30-án a délutáni órától október 31 –én de. gk-val a VK.Hdm.Csf-ségre mentünk. November 3-ig a Hdm.Csf-ség hdm.osztályán voltam, mint hdm.ti. de semmilyen konkrét feladatot nem kaptam. November 4-én de. a Szovjet katonák hazaküldtek bennünket a HM-ből. 1956. november 4-6-ig szolgálati lakásomon Bp. V. Balaton utca 17. III/3. tartózkodtam. 1956. november 7-én reggel bementem a HM-be és attól kedve részt vettem a Hdm. Csf-ség újjászervezésben, az alakulatokkal való összeköttetés felvételében, a hds. akkori helyzetének tisztázásában. Több alakulat felé akkori helyzetének tisztázásában. Több alakulat adtunk ki intézkedést arra vonatkozólag, hogy a személyi állományt rendezzék és állítsák helyre a rendet a laktanyában és a szovjet csapatokkal vegyék fel a kapcsolatot. Ezekben a napokban kezdődött meg a karhatalom szervezése, ebben a munkában, mint hdm. ti. vettem részt a hdm Csf-ség hdm. osztályán.”⁶

Az 1956-os forradalom után Kazai Barna ismét visszatért a Frunze előkészítő tanfolyamára, majd Moszkvába az Akadémiára, és 1957 és 1961 között elvégezte azt. Az itteni tanulmányai során jól megtanult oroszul. Hazatérése után rövid ideig beosztás nélkül maradt, ezt követően 1961-től kinevezték Békéscsabára, majd 1963-tól Zalaegerszegre hadosztálytörzsfőnöknek, amely tisztséget 1966-ig töltötte be. Ez idő alatt részt vett a csehszlovákiai „Vltava” gyakorlaton. Ebben az időszakban több tudományos

⁵ Lásd bővebben SALLAI 2017: 151–160.

⁶ KAZAI 1962.

publikációja jelent meg, amelyek mind a gépesített lövészharchoz és a kiképzéshez kötődtek. A hadosztály törzsfőnöki munkájáról készített minősítés szerint: „Az iskolán tanultakat jól fel tudja használni a gyakorlati életben, ez főképpen megmutatkozott a törzszvezetési, illetve az 1962-es év tavaszán megtartott együttműködési csapatgyakorlaton, ahol helyes javaslataival, csapatok felé tett intézkedéseivel nagyban segítette a parancsnok munkáját.”⁷ Ugyanebben a minősítésben olvasható öltözködéséről és jelleméről: „Öltözködése pedáns. Egész megjelenése, fellépése kulturált. Egyenes, határozott jellemű, elgondolásait, parancsait messzemenően igyekszik megvalósítani.”⁸ Úgy gondolom az utóbbi megállapítások végigkísérték pályafutásán, és mindig jellemző volt rá a szabályos öltözködés, az egyenesség és a példamutató kiállás. A volt főiskolai hallgatók visszaemlékezéseiben egyértelműen Kazai Barna vezérőrnagy volt a mintatábornok.

1966 Kazai Barna pályafutásának meghatározó időpontja, ugyanis ekkor nevezték ki honvéd ezredessé.

Ezt követően életét alapvetően meghatározta, hogy az Egyesített Tiszti Iskolára (ETI) került, amelynek parancsnokhelyettese lett, majd a létrehozott KLKF-n⁹ főiskola-parancsnoknak nevezték ki. A KLKF parancsnokaként, a tisztképzésben szerzett érdemei elismeréseként 1973. november 7-én HM 1855-ös paranccsal vezérőrnaggyá nevezték ki. Tábornoki kinevezéséhez vezető rendfokozati tiszti előlépéseinek útja: 1949: alhadnagy; 1949: hadnagy; 1951: főhadnagy; 1952: százados; 1956: őrnagy; 1961: alezredes; 1966: ezredes; 1973: vezérőrnagy.

Kazai Barna előléptetései mindig soron kívül történtek, ami munkájának legnagyobb elismerése. Főiskola-parancsnokként nyújtott teljesítményének elismeréseként 2002-ben Pro Militum Artibus, azaz a hadtudományért kitüntetés kapott, amelynek odaítélését az alábbiakkal indokolták, egyben elismerték a tisztképzésben szerzett érdemeit: „Mint főiskola-parancsnok elévülhetetlen érdemeket szerzett a fegyvernemi és az összefegyvernemi tisztek két évtizeden keresztül minőségi utánpótlásának szervezésében és a fiatal tisztek szakmai, valamint hivatástudat-formáló nevelésének irányításában.”¹⁰ Véleményem szerint Kazai Barna vezérőrnagy, a KLKF parancsnokának eredményes munkáját legjobban az jelzi, hogy a főiskolán végzett fiatal tisztek száza, ezrei álltak helyt a Magyar Néphadseregben, később a Magyar Honvédségnél, a BM Határőrségnél és a rendőrségnél, sőt bár egyre kevesebben, de a mai napig szolgálnak még tisztek, akik az ő idejében folytatták tanulmányaikat a főiskolán.

⁷ Magyar Néphadsereg 1963. évi hivatásos tiszti Alapminősítés: Kazai Barna alezredes. Gl. ho. TÖF. HM Irattár.

⁸ Magyar Néphadsereg 1963. évi hivatásos tiszti Alapminősítés: Kazai Barna alezredes. Gl. ho. TÖF. HM Irattár.

⁹ „A honvédelmi miniszter 18/1967. számú parancsa intézkedett az iskola felállításáról, a megszűnő Egyesített Tiszti Iskola állandó állományának, bázisainak, anyagainak a további sorsáról és a már beiskolázott tisztjelöltek főiskolai átvételéről.” FÜZESI 2012: 20.

¹⁰ Lásd UNGVÁR 2014.

Kazai Barna Szentendre városáért végzett munkáját a város vezetése 1978-ban a Pro Urbe kitüntetéssel, 1988-ban díszpolgári címmel¹¹ ismerte el. A közügyek iránti elkötelezettségét mutatja, hogy több évtizedig volt a Magyar Öttusa Szövetség elnöke. 1988 decemberében a Magyar Öttusa Szövetség megalakulásának 40. évfordulóján a több évtizedes munkája elismeréseként „A magyar öttusáért” emléklapettet adományozta számára.

A parancsnoki munkája mellett végzett tudományos tevékenységét több megjelent tudományos publikáció és a tisztképzésről adott interjú bizonyítja/igazolja. Ezek közül a teljesség igénye nélkül az alábbi főbb írásai jelentek meg a Néphadsereg tudományos szakmai lapjaiban:

- 1962 – Öntevékenység – az eredmények emelője. *Honvédségi Szemle*, (3), 50–52.
- 1962 – Gépkocsizó lövész alegységek támadása. *Honvédségi Szemle*, (6), 71–77.
- 1962 – A tisztetek a tisztek első segítői. *Honvédségi Szemle*, (11), 57–60.
- 1962 – Növeljük a menetoszlopok sebességét. *Honvédségi Szemle*, (Különszám), 32–35.
- 1963 – Páncélelhárítás a korszerű harcban. *Honvédségi Szemle*, (5), 7–11.
- 1963 – A lövész alegységek harcáról. *Honvédségi Szemle*, (12), 9–14.
- 1964 – Új elveinkhez jobb technikai ismeretet. *Honvédségi Szemle*, 3. 12–15.
- 1975 – A hivatásos katonai pályára irányítás tapasztalatai és feladatai. *Honvédségi Szemle*, (12), 48–51.
- 1978 – Harcászati konferencia. *Honvédségi Szemle*, (7), 7–15.

Az 1988. augusztus 20-i nyilvános tisztavatás Kazai Barna vezérőrnagy – mint vezénylő parancsnok – számára az utolsó ilyen jellegű fellépés volt. A szolgálat felső korhatárának elérésével, az Elnöki Tanács 1971. 10. tvr. 5. § (1) és a 7. § (2) bekezdése alapján a honvédelmi miniszter 01207 parancsával 1988. december 1-jével szolgálati nyugállományba helyezte, amellyel egy időben 45 év szolgálati jubileumi jutalomban részesítette. Nyugállományba helyezését követően még többször visszajárt a KILK-re a nyugdíjas találkozóra, de az 1990-es években már visszavonultan élt családja körében. Kazai Barna ny. vezérőrnagy 2007. április 27-én elhalálozott, katonai tiszteletadással való búcsúztatása a családja kérésére elmaradt.

Végezetül álljon itt egy idézet a több évtizedes vezetői tapasztalatokkal rendelkező Kazai Barna vezérőrnagytól: „Ne érezzük magunkat csálhatatlannak – figyelmeztett. – Jól vezetni nem rendfokozat kérdése, hanem a tudásé, a szüntelen gondolkodásé, a tenni akarásé.”¹²

¹¹ A városvezetés indoklása: „vezérőrnagy által irányított katonai intézmény teljes egyetértésben működik Szentendre lakosságával. Évente mintegy 5 ezer iskolás sportolhat a főiskola különböző szakosztályaiban. Közülük többen az országhatáron túl is hírnevet szereztek. A sorkatonák és tisztek – 1968 óta Kazai Barna irányításával – a város nehéz napjaiban a szentendreiekkel együtt küzdöttek. Árvizek, gátépítés, nehéz teleken az élelmiszer-ellátás biztosítása fémjelzi ezt a barátságot. A KILK hallgatói sok millió forintos társadalmimunka értéket teremtettek. Csak/a legjelesebbek közül néhány: hídépítés a pap-szigeti Kis-Duna- ágra, a Mészáros Dezső-féle szoborpark kialakítása, iskolák, intézmények szépítése, parkosítása. A főiskola megnyitotta a szentendrei ifivezetők előtt az uszodáját, s mindenki számára a művelődési központját. A szentendreiak mindig maguknak érezték a főiskolát. S hogy ez így alakult, abban döntő érdemei vannak Kazai Barnának.” VICSOTKA 1988: 1.

¹² *Néphadsereg 1987: 7.*

Irodalomjegyzék

- FÜZESI Ottó (2012): Felderítő tisztképzés a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán. *Hadtudományi Szemle*, 5(2), 8–127.
- KAZAI Barna (1962): *Önéletrajz*. Békéscsaba: HM Irattár.
- KOLLÁR Lajos (1984): A Kossuth Akadémián. *Honvédségi Szemle*, (5), 89–92.
- Magyar Néphadsereg 1963. évi hivatásos tiszti Alapminősítés: Kazai Barna alezredes. Gl. ho. TÖF. HM Irattár.
- M. SZABÓ Miklós (2017): *A Kossuth Lajos Katonai Főiskola története 1967–1996*. Budapest: Zrínyi.
- SALLAI János (2017): 1956 viharában – Janza Károly altábornagy. In CSURGAI HORVÁTH József (szerk.): *1956: a szabadság narratívái: tanulmányok az 1956. évi forradalom és szabadságharc 60. évfordulóján*. Budapest: L'Harmattan, 151–160.
- ÚJVÁRI Imre László (1977): 30 éves a tisztképzésünk. Egy sorban az egysorsúak. *Néphadsereg*, 30(27), 11.
- UNGVÁR Gyula szerk. (2014): *Pro Militum Artibus a Hadtudományért*. Budapest: Zrínyi. Online: www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/PMA.pdf
- VICSOTKA Mihály (1988): Együtt a lakossággal. Szentendre díszpolgára. *Pest Megyei Hírlap*, 32(304), 1.